

УДК 82-1/-9(575.2) (04)
DOI: 10.35254/bhu/2022.59.95

Ногойбаева К. А.,
К. Карасаев атындагы БМУ

КЫРГЫЗ ТИЛИ ЖАНА АДАБИЯТЫ МУГАЛИМИ АДСТИГИН ДАЯРДООДО МААЛЫМАТТЫК-КОММУНИКАТИВДИК КОМПЕТЕНЦИЯСЫН ЖОГОРУЛАТУУ

Кыскача мазмуну

Бул макалада “Кыргыз тили жана адабияты” адистигин даярдоодо маалыматтык жана коммуникативдик технологияларды колдонуу аркылуу студенттердин коммуникативдик компетенттүүлүгүн жогорулатуу жөнүндө сөз болот.

Жаңы маалыматтык технологиялар дүйнөсү биздин турмушубузда улам көбүрөөк орунду ээлей баштады. Азыркы билим берүү программасына ылайык, маалыматтык компетенциянын негизинин бири болгон маалыматтык-коммуникациялык технологияны билбей туруп жана башка базалык компетенцияларды калыптандыруу жана өнүктүрүү мүмкүн эместиги белгиленип келет. Ар тараптан өнүккөн жана турмушка даяр адистерди окутуу жана тарбиялоо милдети жана заманбап маалыматтык коомунда өз ара аракеттешүүгө даярдоодо, заманбап педагогикалык жана маалыматтык технологияларды билген педагог гана чече алат – деген жыйынтыктуу пикирлер менен коштолот.

Түйүндүү сөздөр: ааламдашуу, компетенция, аң-сезим, умтулуу, маалыматтык компетенттүүлүк, коммуникациялык компетенция, технологиялык компетенция, ой жүгүртүү, өнүгүү.

РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ И КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ПОДГОТОВКЕ ПО ПРОФИЛЮ «КЫРГЫЗСКИЙ ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА»

Аннотация

В этой статье обсуждаются увеличение коммуникативной компетенции учащихся за счет использования информационных и коммуникационных технологий в подготовке кыргызского языка и литературы. Согласно нынешней образовательной программе, невозможно узнать и развивать информационные и коммуникационные технологии, один из оснований информационной компетентности, и сформировать и развивать другие основные компетенции.

Проанализировав, выше приведенные определения «информационно - коммуникативной компетенции» можно прийти к выводу, что общим для этих определений является следующее: информационная компетенция связана со знаниями и умениями работы с информацией на основе новых информационных технологий и решением повседневных учебных задач средствами ИИТ.

Ключевые слова: глобализация, компетенция, сознание, перспективы, информационная компетенция, коммуникационная компетенция, технологическая компетенция, мышление, развитие.

INCREASED INFORMATION AND COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE PREPARATION OF THE "KYRGYZ LANGUAGE AND LITERATURE" PROFILE

Abstract

This article discusses the increase in the communications competence of students through the use of information and communication technologies in the preparation of the Kyrgyz language and literature.

According to the current educational program, it is impossible to learn and develop information and communication technologies, one of the foundations of information competence, and it is impossible to form and develop other major competencies.

After analyzing the above definitions of "Information and communication competence", we can conclude that the following is common to these definitions: information competence is related with knowledge and skills of working with information based on new information technologies and solving everyday learning tasks.

Key words: globalization, competence, consciousness, prospects, information competence, communication competence, technological competence, thinking, development.

Коомдун, адамзаттын өзгөрүштөрү, умтулуулары, цессинин ыкчам таасири дүйнөнүн туш-тарабына өтө тез жетип, адамзатынын аң-сезиминин, көз караштарынын өсүшүнүн күчтүү толкунуна кабылды.

Жаңы маалыматтык технологиялар дүйнөсү биздин турмушубузда улам көбүрөөк орунду ээлей баштагандыктан, компьютердик технологиялар заманбап маданияттын, анын ичинде билим чөйрөсүнүн ажырагыс бөлүгү болуп эсептелип калды.

Азыркы учурда билим берүү программасына ылайык, маалыматтык компетенциянын негизинин бири болгон маалыматтык-коммуникациялык технологияны билбей туруп жана башка базалык компетенцияларды калыптандыруу жана өнүктүрүү мүмкүн эмес.

Билим алуу системасын модернизациялоо (жакшыртуу) улам жаңы мүмкүнчүлүктөрдү жана горизонтторду ачуу менен ошол эле учурда мугалимдин кесиптик компетенттүүлүгүнө жогорулатылган талаптар коюлууда. Ар тараптан өнүккөн жана турмушка даяр адистерди окутуу жана тарбиялоо милдети жана заманбап маалыматтык коомунда өз ара аракеттешүүгө даярдоодо, заманбап педагогикалык жана маалыматтык технологияларды билген педагог гана чече алат.

Филологиялык билим алган студенттердин кесиптик компетенциясын калыптандыруунун татаал жана көп аспекттүү процесси теориялык – методологиялык ыкмаларды пайдаланууну талап кылат, алар анын уюштуруучулук комплексүүлүгүн камсыздайт, бул анын эффективдүүлүгүн жогорулатуу позициясынан алганда кесиптик ишмердикке даярдоонун структурасын изилдөөгө мүмкүндүк берет. Башка жогорку эки баскычтуу кесиптик билим берүүлөрдөй эле филологиялык багытындагы студенттерге окуу структурасын ишке ашырууда, анда окутууга сунушталган дисциплиналардын негизи мазмуну компетенттүүлүккө негизделип түзүлөт.

Азыркы учурда педагогдун кесиптик компетенттүүлүгүнүн маанилүү бир бөлүгү болуп анын өзүнүн кесиптик-педагогикалык ишмердигинде заманбап маалыматтык-коммуникативдик технологияларды пайдаланууга даярдык деңгээли эсептелет. Адистигин жогорулатуу системасында технологиялардын заманбап маалыматтык, социалдык, коммуникативдик жана башка түрлөрүн активдүү колдонуу оң натыйжаларга алып келери баарыбызга белгилүү.

Заманбап санариптик окуу ресурстарын активдүү пайдаланууну билдирген окуу процессинин жаңы идеясы технологияларды пайдалануунун жаңы деңгээлине өтүүдө жалпы жана кесиптик билим берүү мекемелеринин иштеринде маалыматтык-коммуникативдик технологияларды системалуу киргизүү жана активдүү пайдалануу үчүн шарттарды түзүү негизи маселелердин бири болууда. Заманбап технологиялар жаатында педагогикалык кадрларды методикалык колдоо системасында, маалыматтык-коммуникативдик компетенциясын калыптандыруу жана өнүктүрүүнүн ар кандай формалары жана ыкмалары менен ишке ашырылат. [1,20-6.]

Жогоруда айтылган тажрыйбалардан улам, билимди өнүктүрүүнүн заманбап деңгээлинде негизги компетенттүүлүктүн бири болуп маалыматтык компетенттүүлүк эсептелет, интеграцияланган окутуу кыска убакыттын ичинде келечек адистин кызыкчылыктарын билүүгө жана аны өнүктүрүүнүн жолдорун белгилөөгө, инсандык туюмдарын өркүндөтүүгө мүмкүнчүлүк түзөөрү далилденип турат. Компьютердик технологиялардан улам окутулуп жаткан предметке кызыгуу, ой-жүгүртүү, ойлонуу ишмердүүлүгү арттылат.

“Педагогдордун жаңы техниканы өздөштүрүүсү – бул бир гана жаңы маалыматтык технологиялар менен таанышуусу эле эмес, ошондой эле, аларды өзүнүн кесиптик ишмердигинде сабаттуу пайдалануусу да кирет”. [2, 74-6.]

Келечектеги педагог-мугалимдердин маалыматтык-коммуникативдик компетенттүүлүгүн калыптандыруу жана өнүктүрүү үчүн кеңири мүмкүнчүлүктөр бар” – деген жыйынтыктарды окумуштуу-методисттер белгилеп жатышат. Мисалы: окумуштуулардын пикирлерине кошулсак: “Билим берүүнү маалыматташтыруу процессинин ийгилиги көптөгөн факторлордон турат, анын ичинде бардык окуу мекемелеринин маалыматтык-коммуникативдик технологияларды камсыздоосунан, маалыматтык-билим берүү чөйрөсүн өркүндөтүүдөн, маалыматтык-коммуникативдик жана кесиптик компетентти калыптандыруу максатында маалыматтык-коммуникативдик технологиялар жаатында жана заманбап педагогикалык технологиялар жаатында педагогикалык кадрларды системалуу, максатка багыттуу даярдоого көз каранды болот”. [3, 40-6.]

Ошондой эле, окумуштуу-адабиятчы Б.Акматовдун пикиринде: “азыркы мезгилде өнүккөн маалымат каражаттары аркылуу кыргыз адабияты боюнча кесиптик билим берүүнүн жана студенттерди кесипке даярдоонун компьютердик технологиясын иштеп чыгууну жүзөгө ашыруу милдети менен коштолот” – дейт. [4, 383-6.]

Маалыматтык жана коммуникациялык компетенциясы - анын түзүмү бир топ татаал, ал маалымат, байланыш жана технологиялык компетенттин синтези деп эсептесе болот. Толук мүнөздөмөлөр үчүн биз бул компетенттүүлүктүн компоненттерин талдайбыз - алардын түзүмүн, өзгөчөлүктөрүн, маанилерин жана мамилелерин аныктоодо профессор Пьяных Елена Георгиевнанын аныктоосу боюнча:

- маалымат жана коммуникация компетенциясы - бул маалымат менен иштөө (чогултуу, издөө, берүү, талдоо);
- өз кесиптик ишин моделдөө жана долбоорлоо;
- команданын ишин моделдөө жана долбоорлоо;
- заманбап МКТ (маалыматтык-коммуникативдик технологиялар) боюнча негизделген уюштуруучулук чөйрөнү чабыттоо жөндөмү;
- эмгек өндүрүмдүүлүгүн жогорулатууну камсыз кылган заманбап МТнын куралдарынын кесиптик иш-аракеттеринде колдонуу [5, 23-6.]

Ошондуктан, МКТ боюнча - жалпы билим берүүдө адистиктин компетенциясын интеграциялап билим берүү катары түшүнүү керек, бул менен мүнөздөлөт:

- информатика жана МКТнын атайын уюшкан процессинде түзүлгөн системалуу билим, билгичтик жана көндүмдөрдүн жыйындысы;
- заманбап каражаттардын негизинде билим берүү чөйрөсүндө чабуул жасоо мүмкүнчүлүгү жана алардын билим берүү жана негизги иш-чараларында чыгармачыл пайдаланылуунун даярдыгы;
- МКТны үзгүлтүксүз өркүндөтүүгө чыгармачылык менен аң-сезимдүү умтулуу.

Демек, маалыматтык-коммуникативдик компетенттүүлүктүн деңгээлин жогорулатуу менен кесиптик өсүшкө жана адистештирүүдө өзүн-өзү өркүндөтүүгө умтулушат жана окутуунун процессин өркүндөтүүнүн жаңы жолдорун изилдөө талаптары коюлат. Албетте, бул үчүн бардык зарыл шарттарды түзүү зарыл.

Адабияттар

1. Кучугурова Н.Д. Формирование профессиональной компетентности будущего специалиста // Проблемы и перспективы педагогического образования в XXI веке. - М, 2000. - 160 б.

2. Ногойбаева К.А. Кесиптик адистикке даярдоодо компетенциянын айрым маселелери. -Б., Вестник БГУ, № 1 (47), - 2019.-74-б.

3. Наумова Т.А., Сердобинцева Е.А. Современные измерения литературных компетенций школьников: базо-

вый и национально-региональный компонент // Успехи современного естествознания. —2010. -№ 12 - 40-б.]

4. Акматов Б.М. Болонья процесси жана жогорку окуу жайларында кыргыз адабиятын компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун теориясы жана практикасы (окуу куралы) – Б., 2016. 383-б.

5. Пьяных Е. Г. Развитие информационно-коммуникационной компетентности управленческих кадров системы образования в процессе повышения квалификации: автореф. дис. ... канд. пед. наук. — Томск, 2007. — 23-б.].